

Czy zdalne rozprawy pozostaną w sądach na stałe?

Karol Świtaj radca prawny DLP Dr Robert Lewandowski & Partners sp.k.

Okres nasilonej pandemii Covid-19 wymusił nie tylko zredefiniowane zasad oraz sposobów współpracy gospodarczej i handlowej, konieczność opracowania nowych łańcuchów dostaw, lecz także wpłynął na funkcjonowanie organów państwa. Odpowiedzią na te potrzeby stała się przyspieszona cyfryzacja usług publicznych, możliwość przeprowadzania rozpraw w formie telekonferencji za pośrednictwem powszechnie dostępnych programów lub z wykorzystaniem istniejących platform informatycznych. Rozwiązanie to wprowadzone zostało przepisami ustawy z 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych¹, przy czym z założenia miało ono obowiązywać w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich².

Zaczęto doceniać możliwość przeprowadzania rozprawy czy posiedzenia zdalnie,

1 Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 ze zm. obowiązująca od dnia 8.03.2020 r. Dalej jako: ustawa covid-19.

2 Art. 15 z zsl ust. 1 ustawy covid-19.

choćby z uwagi na ograniczenie kosztów i czasu związanych z dojazdami do budynków sądów oraz możliwość uniknięcia w ten sposób kolizji między terminami rozpraw. Jednak przyjęte doraźnie rozwiązanie godzi w zasadę bezpośredniości w postępowaniu dowodowym w sprawach cywilnych wyrażoną w normie art. 235 k.p.c., gdyż przykładowo uniemożliwia bezpośrednią styczność sądu z dowodem w osobie świadka. W niektórych sytuacjach np. przesłuchania świadka z udziałem tłumacza przysięgłego lub ustnych opinii biegłego, zdalna forma procedowania w rzeczywistości prowadzi do przedłużenia tej czynności.

Większość obostrzeń sanitarnych związanych z pandemią Covid-19 została zniesiona a stan epidemii odwołany z dniem 16.05.2022 r. Oznacza to, że sądy mogą wracać do „normalnego” procedowania, ale nasuwa się pytanie, czy rzeczywiście jest to w każdym wypadku konieczne, czy nie jest możliwe dalsze przeprowadzanie rozpraw w trybie telekonferencji. Choć aktualnie na to pytanie można udzielić odpowiedzi pozytywnej, gdyż stosowne przepisy ustawy covid-19 nadal obowiązują, to jednak nie są to rozwiązania trwałe. Jeżeli sytuacja pandemiczna nie pogorszy się nagle, istniejące uregulowania przestaną obowiązywać w połowie maja przyszłego roku. Sądy stracą wówczas całkowicie możliwość wyznaczania rozpraw lub posiedzeń w formie telekonferencji z uwagi na brak podstaw prawnych.

Niezbędne jest podjęcie rzeczowej i pogłębionej dyskusji co do przeprowadzania rozpraw i posiedzeń w sprawach cywilnych w trybie zdalnym. Konieczne wydaje się wprowadzenie uregulowań prawnych do przepisów regulujących procedurę cywilną, które na trwałe i kompleksowo unormują tę materię. Trudno wyobrazić sobie sytuację, że tego rodzaju rozwiązania nie zostaną przyjęte, a sądy w przyszłym roku nie będą mogły skorzystać z rozpraw/posiedzeń przeprowadzanych w takiej formie bez względu na sytuację³. Ma to znaczenie

3 Trzeba pamiętać, że na wschodzie Ukrainy toczą się obecnie zacięte walki

dla sporów w sprawach gospodarczych, które są dość długotrwałe, mimo podejmowanych przez ustawodawcę prób usprawniania postępowań sądowych⁴. Możliwość przeprowadzania rozpraw w tego rodzaju sprawach w trybie zdalnym, mając na uwadze, iż przesłuchiwanie w tego rodzaju sprawach świadków stanowi co do zasady wyjątek⁵, mogłoby znacząco przyczynić się do sprawniejszego procedowania. Również w pozostałych kategoriach spraw cywilnych możliwość przeprowadzania rozpraw zdalnych zarówno na początkowym etapie postępowania – pozwalając Sądowi zorientować się „bezpośrednio” w stanowiskach stron jak i na ich zakończenie, szczególnie gdy sprowadzają się one do podsumowania postępowania i głosów stron wydaje się konieczne. Podobnie na etapie postępowania apelacyjnego. Wydaje się, że jedynie w postępowaniu przed Sądem Najwyższym dopuszczalność tej formy wypadaloby ograniczyć z uwagi na powagę tego sądu oraz znaczenie i charakter problemów prawnych, które Sąd ten rozstrzyga.

Jakkolwiek profesjonalni prawnicy są przygotowani „na wszelkie ewentualności” także w kwestii sposobów przeprowadzania rozpraw i nieustannie dostosowują się w sposób elastyczny do realiów oraz wymogów rynku, to jednak nie ulega wątpliwości, że także ich praca, w wyniku pandemii, uległa w znacznej mierze cyfryzacji i stąd też wielu z nich nie wyobrażą już sobie braku możliwości uczestnictwa w sprawach sądowych w trybie zdalnym. Warto zatem powracać do tej kwestii w dyskusjach także w środowiskach branżowych, gdyż wyrażane stanowiska mogą przyczynić się sprawnego wypracowania w tej materii optymalnych rozwiązań prawnych.

z Rosją, co skutkuje napiętą sytuacją międzynarodową oraz istotnie wpływa na sytuację gospodarczą na całym świecie.

4 Zob. K. Joński, Efektywność sądownictwa powszechnego – podstawowe problemy, Warszawa 2016.

5 Zob. art. 45810 ustawy z 17.11.1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 z późn. zm.).